

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שמיני - תשנ"ח - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

שוה הסוכר - יקח עשר אגורות, ואחרי שיפדה מהמטבע המקורי (הגדול) על המטבע של העשר אגורות, שיקח את העשר אגורות ויקח בפטיש ובסדן ויתן לה מכות ויטשטש את הצורה שלה שלא תהיה שוה ואז יזרוק את זה לים או למקום שאין בידי אדם להגיע אליה. עד כאן דיני ביעור מעשרות. ועוד מעט נגיע לדיני וידוי מעשרות, אלא שאנחנו רוצים להגיע לפי סדר פחות או יותר בכדי שלא נסתבך.

דיני מצות עירוב תבשילין ואופן עשייתה

ביום חמישי השבוע (חול המועד פסח של שנת תשנ"ח) שהוא ערב שביעי של פסח צריכים לעשות עירובי תבשילין. חז"ל אומרים שאם אדם לא עשה שנה אחת ושנה שניה עירובי תבשילין, אומרים לו שהוא ח"ו נקרא "פושע", שכן הוא מזלזל בדברי חז"ל שחיבו אותו לעשות עירובי תבשילין, ואם אינו עושה עירובי תבשילין זה דבר שהוא חמור מאוד. ועל כן אדם לא יאמר אני אסמוך על הרב שעושה עירובי תבשילין ואני אצא ממנו ידי חובה, לא! אלא צריך כל אדם בעצמו לקיים מצות עירובי תבשילין. ואל תחשבו שרק רבנים גדולים יודעים לעשות מצות עירובי תבשילין, שכן כתוב במשנה שיש לכל אדם לשאול בביתו בכל ערב שבת על עירובי תבשילין או עירובי חצרות: "עשרתן? ערבתן? הדליקו את הנר", ולפי זה, אם נשים יודעות לעשר ולערב, ודאי שכל אדם בעל שכל יכול לערב ולא יחשוב אדם שזה בעיה לעשות את זה. הדבר פשוט ביותר - אדם לוקח לשם כך שתי מצות מכונה או אם יש לו מצות יד ששוקלים 60 גרם - יקח 60 גרם, ויקח יחד עם זה ביצה קשה, ואם היה זה ביום טוב אחר היינו אומרים לו שיקח קופסה של ריבה או של שימורים, אבל כיום אין לנו את כל זה אלא ביצה קשה יש לכל אדם בביתו, או שיקח אוכל אחר שאדם אוכל אותו יחד עם המצה, דהיינו חתיכת בשר או שוק של עוף ששוקל שיעור של כזית, ויאמר את הנוסח של עירובי תבשילין: "בדין עירובא יהא שרי לנא... וכו', ויאמר: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מצות עירוב" ויעשה את כל המצוה כולה. ושואל הרב בעל ה"בן איש חי" בספרו "רב פעלים", מה הדין אם אדם עם הארץ ואינו יודע לעשות מצות עירוב תבשילין, יכול לקחת בכל מקרה סידור תפילה ושם יראה כיצד מדריכים לעשות עירוב תבשילין ואחר כך יאמר את הנוסח שיש לומר כשעושים מצות עירוב תבשילין.

וכתוב את הנוסח בעברית, שכן אם אדם לא מבין ארמית ואומר את הנוסח בארמית לא יצא ידי חובה, ומשום כך בסידור שלנו כתבנו גם הדרכה איך יש לעשות עירוב תבשילין, וגם הדפסנו את הברכה ואת הנוסח של "בדין עירובא" בעברית. ואם בכל זאת אדם אינו יודע לעשות את כל הסדר הזה, אם יכול למנות שליח - יאמר לאדם שהוא ממנה אותו שליח שיעשה במקומו עירוב תבשילין. ובמינוי שליח יש להסתפק האם המשלח צריך להקנות לו את הקמח שלו ואת האוכל שלו, או שמסיפק לומר לו שהוא ממנה אותו להיות שליח. על זה אומר הרב זיע"א שהוא שאל את הרב אליהו מני ע"ה שהיה רב בחברון ואמר לו שמנהג ירושלים כבר מזמן הרב חיד"א ע"ה ואמר לו שבירושלים מקום מגוריו גרו מתי מעט באותה תקופה ובכל ערב יום טוב שצריכים לעשות בו עירובי תבשילין לוקחים שני תלמידי חכמים (דוקא) והיו נכנסים מבית לבית ודופקים ושואלים אותם האם קיימו מצות עירובי תבשילין, ואם אומרים שעשו - מה טוב, ואם האשה אומרת שהיא לא יודעת אם בעלה לא קיים מצות עירוב תבשילין, אומרים לה להביא להם מצות וביצה קשה והיו עושים לה מצות עירוב תבשילין. ומשמע מכאן שבשליחות יכולים לעשות מצות עירוב תבשילין.

ולמה שני תלמידי חכמים? שלא יהיה יחוד, שכן אם יהיה אחד לבד, אפילו אם הוא תלמיד חכם - אולי תהיה האשה לבדה והיא גרושה או אלמנה ולא יודעת לקיים את המצוה, ויצטרך אותו תלמיד חכם להכנס אצלה ויהיה משום יחוד, לכן דאגו לשלוח שני תלמידי חכמים שלא יהיה יחוד. למאן דאמר שאמר בשני תלמידי חכמים אין איסור יחוד. על כל פנים, אדם שלא יודע איך לעשות עירובי תבשילין כך צריך לעשות. אבל כל זה באדם שלא יודע, אבל אם הוא יודע איך לעשות את המצוה, אנחנו חוזרים ואומרים כמו שכתוב בשולחן ערוך שמי שידע לעשות עירובי תבשילין

השיעור לעילוי נשמת:

מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע: שמיני

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תשנ"ח.

דיני ביעור מעשרות

אנחנו נמצאים ביום בחול המועד פסח בין יום טוב ליום טוב אחרון. בדרך כלל, בכל שנה ושנה, חול המועד הוא כמו חול המועד. אבל השנה החול המועד הזה יש לו דינים מיוחדים מה שאין בכל שנה ושנה. בכל שנה ושנה אין לנו דיני ביעור מעשרות, השנה יש לנו דיני ביעור מעשרות. והזכרנו פעם שיש מחלוקת בין הרמב"ם לבין שאר הגורסים במשניות אם הביעור מעשרות הוא בערב פסח או בערב שביעי של פסח - יום טוב האחרון של פסח. בגירסה שלה רמב"ם היה שביעור מעשרות היה בערב שביעי של פסח, ערב יום טוב האחרון של פסח, וגם בשולחן ערוך נפסקה ההלכה בערב יום טוב האחרון של פסח. ואף על פי כן אנחנו אמרנו כמה פעמים שטוב לבער את המעשרות בערב פסח, לפני ערב פסח. והנימוק היה שאם אדם יש לו שימורים או ספק חמץ, את כל זה הוא יוכל לבער לפני פסח. אבל כרגע אנחנו נמצאים בפסח, אז אם אדם יש לו שימורים שהוא מכר אותם לגוי ומכר אותם באמצעות הרבנות הוא מכר אותם לגוי, איך אתה יכול עכשו להפריש מהם תרומות ומעשרות, זה לא שלך, מה אתה מפרש תרומות ומעשרות - אז יצטרך אחרי פסח מיד - אם יקנה את זה בחזרה מהגוי, מיד - יצטרך להפריש תרומות ומעשרות ולתת ללוי ולכהן למעשר שני או למעשר עני מה שצריך להפריש.

ואם אדם קנה היום, לדוגמה הכי נוחה, קנה תפוחי עץ, או אם קנה צימוקים תוצרת הארץ או שזיפים שמגדלים ומייצרים בארץ, ואותם שזיפים והצימוקים אינם של השנה אלא של שנה שעברה, ועכשו ייבשו אותם וכרגע משתמשים בהם - חייב להפריש מהם תרומות ומעשרות, וחייב עכשו בחול המועד להפריש מהם תרומות ומעשרות, וחייב לתת ללוי מעשר שני. ואותם אנשים שמחפשים "קולות" ואומרים ללוי מי אמר שאתה לוי? תביא שטר יחוס עד זמן משה רבנו ותקבל את המעשר הראשון - אנחנו אומרים לא ככה; מה פירוש "מי אמר"? אתה חייב להפריש מעשר - תפריש, ואם בן הכהן, נגיד לדוגמה לפדיון הבן, אם תגיד לו מי אמר שאתה כהן - הוא לא יפדה אותך, וכן אם יבוא הכהן השני ותגיד לו מי אמר שאתה כהן - הוא גם לא יפדה אותך, עד שלבסוף לא יקיים ח"ו את המצוה: אתה חייב לקיים את המצוה, ואם אתה טוען שהוא לא כהן, לך תוכיח שהוא לא כהן, הוא מוחזק לכהן. אז "כהני חזקה" אתה חייב לתת לו את הפדיון, ואותו הדבר ללוי שהוא מוחזק כלוי אתה חייב לתת לו את המעשר שני ללוי. אותו הדבר לכאורה בענין מעשר עני, הרי ישאל כל אחד מי אמר שפלוני עני? ויש לדעת שכל אדם, אם אומר על עצמו שהוא עני, הוא נקרא עני - למה? שהרי אם הוא מסוגל לקרוא לעצמו שהוא עני - הוא עני בדעת והוא צריך עוד כסף, וכתוב שאפילו סוס לרכוב עליו זה נקרא עני.

ביעור מעשרות על מטבע פדיון מעשר שני

מצד שני, אם לאדם אין פירות היום, אבל נשאר לו מטבע של פדיון מעשר שני שהוא חילל עליו כל השנה כולה וכל השנים כולם, יש במטבע זה קדושה של מעשר שני ואתה לא יכול להשאיר את זה אצלך. על כן, אם לא עשית את זה בערב פסח, אתה עושה את זה היום, ואז או שאתה לוקח מטבע קטנה ששוה פרוטה או לקחת סוכר ששוה פרוטה ולהמיס את הסוכר, ולפני שאתה ממיס את הסוכר אתה אומר "קדושת המטבע הזה וחומשו מחולל על המטבע הזה", ואז אתה מקיים דין חילול מטבע פדיון מעשר שני ואז ממיסים את הסוכר בכיור, והמטבע עם המטבע החמורה נעשתה לחולין. ואם אדם לא רוצה לבזבז את הסוכר, וגם אינו יודע כמה

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְּקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שְׁמִינִי - תַּשְׁנ"ח - מֵאֵת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

בחגים, ואפילו היהודים היו מבקרים אצל הערבים בחגים שלהם [אצל הערבים דוקא ולא אצל הנוצרים שכן הם עובדי עבודה זרה], ובאים שרים ונכבדים אצל הרבנים לומר להם: "יקרי דבז'יקה" – כלומר ביקור, והיו מכינים להם קפה ביום טוב, ולכאורה אסור לבשל קפה ביום טוב לאינו יהודי! אשר על כן היו מבשלים לעצמם את הקפה ואחר כך נותנים גם לאינו יהודי. ונחזור לענייננו, הנה אדם שביים טוב אחרון של פסח רוצה להכין אוכל לשבת, והאוכל הזה לאו דוקא חמץ, ורוצה שיהיה לו לאכול בשבת; הנה ביום חמישי אם ירצה לבשל אורז פשיטא שמוכן לבשל אותו על מנת לאכול אותו בשבת. אבל ביום טוב אתה לא יכול לבשל אורז מכיון שביים זה אתה לא יכול לאכול את האורז על פי מנהגו! שמא תאמר שעשית עירוב תבשילין, הרי אמרנו שזה מדין "הואיל" והרי כאן אין "הואיל" כיון שאתה בעצמך לא יכול לאכול את זה! על כן לא יכול אדם לעשות את הדבר הזה.

הכנת פמוטים לערב יום טוב ולערב שבת

(תשנ"ח) יחול יום טוב בערב שבת, וכבר הזכרנו דיני עירובי תבשילין. ויש עוד שני דברים שצריכים לזכור לעשות, והם – הנה יש לכל אדם לבדוק כיצד צורת הדלקת הנרות בפמוטים שיש לו בביתו. הנה יש פמוטים שבנויים באופן שמכניסים בראשם כוסיות וממלאים אותם שמן ופתילה ומדליקים – פמוטים אלה יכולים להכין גם ביום שיש עוצמו לצורך שבת, אין בזה בעיה. ואם יש לו נרונים קטנים, יכין את זה ואת זה. רק, שיכין מיום חמישי כעין נר נשמה שדולק לפחות 24 שעות או יותר, שכן בערב יום טוב אשה יכולה להדליק את הנרות בגפרור, וגם צריכה להדליק בערב יום טוב את הנרות מוקדם ולא בלילה. אבל ביום שיש שהוא יום טוב, לא יכולה להדליק אש מגפרור שכן יש בזה איסור "נולד", על כן צריך להכין נר שממנו יקח אש להדליק בה נרות שבת. אבל אם יש פמוטים רגילים שמדביקים בהם נרות שעה בכל יום שיש, יש לדעת שביים טוב זה איסור "ממרח" ואסור. על כן יש להכין פמוטים כפולים כבר בערב יום טוב שיהיה לו לצורך יום טוב ולצורך שבת שיחול למחרת יום טוב של פסח. ואם אין לו אלא פמוט אחד, יקח נייר כסף בערב יום טוב (יום חמישי השנה שנת תשנ"ח) ויגזור אותו לפי מידת הנר באופן שיגלגל על הנר בתחתיתו ויניח אותו בצד, ואז ביום חמישי ערב יום טוב יוכל להדביק את הנר בתחתיתו כמעט וכדרכו בכל ערב שבת כל השנה, כיון שעדיין חול המועד הוא; וביום שיש ערב שבת, יוציא את הלכוד שנשאר מהנרות שדלקו בערב יום טוב, ויניח את הנייר כסף שהכין ועשה לו צורה של כלי, ויתקע לתוכו את הנרות שאותם תדליק אשתו לכבוד שבת. והטוב ביותר, כפי שאמרנו, להכין שתי מערכות של נרות, גם לערב יום טוב וגם להכין מראש עוד מערכת פמוטים לערב שבת.

שנים מקרא ואחד תרגום השנה (תשנ"ח)

כתוב בשו"ע (סימן רפ"ה) "חייב כל אדם להשלים פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום". ובשבוע כזה שערב שבת הוא יום טוב יש בעיה, שכן תמיד אדם קורא שנים מקרא ואחד תרגום אחרי תפילת שחרית ביום שיש. ואם חסר על עצמו וטובל במקוה, יקרא שנים מקרא ואחד תרגום אחרי טבילתו במקוה. וביום שיש זה שהוא יום טוב אין לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום של שבת (קילבנו השנה "חופש" של שבועיים מבלי קריאת שנים מקרא ואחד תרגום), ואמנם בחול המועד קוראים את החוק לישראל וחוזרים על הפרשה פעם נוספת וזה דבר חשוב מאוד, אבל שנים מקרא ואחד תרגום ביום שיש זה שהוא יום טוב לא קוראים. אז מה עושים? חייבים להשלים. וכתוב שהאר"י הקדוש אמר לבניו, שאחרי תפילת מוסף ביום שבת ולפני שאוכל סעודה שניה את החמין של שבת בבוקר, יקרא שנים מקרא ואחד תרגום, ואחר כך יקדש ויאכל סעודת שבת. ואם קשה לו או שהוא רעב או שהוא בא מאוחר, יוכל לקרוא במשך היום שנים מקרא ואחד תרגום. ואם אדם יודע מראש שביים שבת לא יוכל לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום בגלל שיהיה לו אורחים רבים וכדו' – מותר לו לקרוא בליל שבת שנים מקרא ואחד תרגום, אבל אין זה אלא בדיעבד וכשאין לו אפשרות לקרוא ביום שבת לפני או אחרי האוכל במשך היום.

וסומך על הרב – נקרא "פושע". כמה שהדבר הזה חמור, משום שהוא נקרא "מזלזל בדברי חכמים". ואם אדם לא רוצה לעשות עירובי תבשילין, שידע לו שביום שיש ביום טוב אחרון של פסח השנה (תשנ"ח) עליו להמנע מלעשות שום פעולה!

אם יכול לבשל לשבת שאחרי פסח מאכלים שנהגו שלא לאכלם בפסח על סמך עירוב תבשילין?

כתוב ב"בן איש חי" בהלכות עירוב תבשילין בשם רבנו זלמן בשולחן ערוך שלו, שאם אדם עושה עירוב תבשילין – "צריך להשתדל להקדים צרכי שבת מבעוד יום, שיש שהות ביום שהיו מזדמנים לו אורחים שלא אכלו היום, היו אוכלים ונהנים בו ביום כל בין השמשות קודם מלאכתו אשר עשה". ואין זה דין או המצאה של רבנו זלמן אלא זו מחלוקת בדיון למה מועיל? מפני שזה מדין "הואיל". ומהו דין "הואיל"? כלומר, מכיון שאם יבואו אצלו אורחים הוא יתן להם לאכול, זה נקרא שלא חילל את היום טוב מכיון שזה ראוי לעשות מלאכות אלו לבו ביום. אבל יש אומרים, שמכיון שעשה עירוב תבשילין והוא מגזירה שמא יגידו שמבשלים משבת לחול, על כן מותר לבשל אפילו ברע האחרון ולא חייב להקדים צרכי שבת כמו שמביא רבנו זלמן, ושעליו סמך הרב זיע"א וכתב שטוב להקדים ולבשל מבעוד יום כל צרכי שבת. ולשם מה אנחנו מדגישים דבר זה? הנה יש אנשים שלא אוכלים אורז בפסח, למרות שאוכלים קטניות כגון שעועית ואפונה או בוטנים.

כמו כן, יש עדות שאפילו קטניות לא אוכלים, כמו שנהגו אצל האשכנזים. ויש עדות שלא אוכלים סוכר בפסח אלא תמרים או צימוקים בלבד ולא היו ממתיקים את התה שלהם עם סוכר אלא עם צימוקים או תמרים בלבד. ואמנם אין לנו נפקא מינה בעניין הסוכר, אבל יש נפקא מינה אחרת, לדוגמא, אדם מיוצאי מרוקו שלא נוהג לאכול סוכר, ורוצה ביום שיש השבוע (תשנ"ח) שהוא יום טוב שביעי של פסח אחרי שעשה עירובי תבשילין – להכין תפוחי עץ מבושלים עם סוכר למוצאי שבת למימונה; האם מותר או אסור? הנה אשכנזי שלא רגיל לאכול קטניות בכלל ורוצה לאכול בשבת שעועית ורוצה ביום שיש לבשל ולהכין תבשיל עם שעועית בבית שבת שהוא כבר איסור חג של פסח, או אדם שנוהג שלא לאכול אורז ורוצה לבשל ביום שיש (תשנ"ח) אורז לצורך שבת שיהיה אחרי פסח, האם מותר או לא? הנה כתבו כמה אחרונים שכיון שעשה עירוב תבשילין – מותר. אלא שלדעתנו הם שוגים בכמה שגיאות.

ראשית – הנה היתה שאלה ב"בן איש חי" בספרו "רב פעלים" שאומר, שהיו מקומות שהיו נוהגים שלא לאכול חומם בפסח, וכתוב: "ידע – שאפונים שקורים בערבי חומ"ס, אף על גב ששאלו עליהם מהגאון מהר"י מבריינ"א והשיב שחומ"ס – חמ"ץ (כלומר שהשם שלו: "חמ"ץ), היינו רק לשם בעלמא אבל לא שבאמת הוא חמץ מפני שהוא רק דיני קטניות... אבל אנחנו לא נהגנו לאכול חומ"ס מכיון שבאלה הזמן מביאים מערי אשור וכורס שגם אסורם להניח אתם קמח ומכניסים בתוכם את החומ"ס...". ולכן נוהגו לאסור את הדבר הזה. אחר כך שואל מה יהיה הדין ביום טוב, אם אשה צדקת ולא אוכלת אורז בפסח, אבל בעלה אוכל אורז ואומר לאשתו שביים טוב או ביום טוב אחרון של פסח לבשל לו אורז, ואומרת לו שכיון שהיא נוהגת שלא לאכול אורז ואסור לה לאכול אורז – היא לא יכולה לבשל אורז ביום טוב. על זה אומר הרב "אשה שאני" והיא צריכה ללכת לפי הדרך של בעלה. אבל אם איש או אשה אכלו ביום טוב בשעה 15:00 בשר, ואחרי כן התינוק התחיל לבכות ורוצים להכין לו דייסה של חלב והאש כבר מוכנה ורוצים להדליק לו את הגז עם אותה אש ולבשל לו; הנה המגן אברהם אומר על זה שאסור לבשל את אותו הבשר, שכן ביום טוב הוא כבר לא ישתמש בו ואסור לו לאכול או לשתות ממנו אם כן אסור לו לבשל חלב בכלל! אותו הדין לכאורה יהיה באורז, שאם אדם נוהג שלא לאכול אורז בפסח אסור לבשל אורז ביום טוב. כמו כן, אם איש ואשה נוהגים בביתם שלא לאכול אורז, ובאו אליהם אורחים ביום טוב, האם מותר לבשל להם אורז או אסור? והרב דן שם לאסור. כמו כן אם באו לאדם אורחים גוים, שכן בזמנם היו הגוים טובים ומבקרים אצל היהודים

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שְׁמִינִי - תַּשְׁנִ"ח - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

קריאת שמע עם ברכותיה בביתו קודם שבה הכנסת ורוצה לקרוא קריאת שמע בלא ברכותיה – על זה אומר מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי בביתו קריאת שמע ללא ברכותיה, אלא שיעשה קודם לזה תנאי, שאם הוא קורא קריאת שמע והחזון יעבור את הזמן ולא יגיע לזמן קריאת שמע, והוא רוצה שבקריאה זו לא יהיה כקורא בתורה בעלמא, הנה הוא מתכוון שתהיה קריאה זו להוציא ידי חובתו של קריאת שמע; ואם יגיע לבית הכנסת בזמן והחזון גם לא יעבור את זמן קריאת שמע – הרי שקריאה זו לא תהיה להוציא ידי חובתו אלא כקורא בתורה בלבד, וכשיגיע לקריאת שמע ב"יוצא" בבית הכנסת, הרי שאז יצא ידי חובת קריאת שמע כדין וכדת. וגם כאן יעשה תנאי, ויאמר בלבו שאם הוא חייב – הרי זו חובתו, ואם אינו חייב, הרי שתהיה קריאה זו של וידוי המעשרות כקורא בתורה. הנה מהדין, יכול כל אחד לקרוא את פרשת וידוי מעשרות ולהוציא את כולם ידי חובתם. אבל יש מי שאומר, שכיון שכתוב: "ואמרת לפני ה' – כל אחד בעצמו חייב לקרוא פרשה זו באופן אישי. על כן, החזון יאמר את זה בקול רם והציבור יאמרו אתו בלחש מילה במילה. כמו כן, יכול כל אחד לקחת חומש דברים ולקרוא את הפרשה הזו בפרשת כי תבוא לבדו, ואז לא יצטרך לקרוא ביחד עם החזון בשעה שקורא להוציא את כל הציבור ידי חובתם.

קריאת פרשת וידוי מעשרות בשפה המובנת לו

אם יש אדם שלא יודע עברית כגון רוסי וכדו', או שיש אדם אנגלי שלא יודע עברית – ואם יקראו את הפסוק: "וענית ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקודש מן הבית" – איך אומר כן והרי אינו מבין כלל מה שהוא קורא?! על כן במחזורים צריכים לתרגם להם את הפסוקים של פרשת וידוי מעשרות לשפה שהם מבינים! ואשריהם ישראל, בארצות ערב לא היה יהודי שלא ידע עברית! לא היה דבר כזה! אפילו אם היה מדבר בבית ערבית או צרפתית – ידע לדבר עברית ולשון הקודש, כי שם לימדו את זה ב"כות"ב" ובבתי הספר. היום, לצערנו הרב, אלה שהלכו לצרפת יודעים רק צרפתית, ואפילו שידעו לקרוא עברית אינם מבינים את מה שהם קוראים. וגם, לדוגמא, את נוסח "כל חמירא דאיכא ברשותי" וכי לא מבינים כשאומרים את זה בערב פסח, אם כן מה אתה אומר בכלל "כל חמירא"! ומשום כך אנחנו תרגמנו את הנוסח המקורי שהוא בארמית – לעברית, ואת הנוסח של פרשת וידוי מעשרות שאומרים "כי תכלה" לא הווקקו לתרגם לעברית שכן כתוב בלשון הקודש המובנת לכולם ולא כתוב בשפות אחרות. ואם יש אדם שהוא לדוגמא אנגלי או אחר שלא מבין עברית ולא מבין אפילו לשון הקודש, יצטרך לקחת תנ"ך שמתורגם לשפתו ויקרא את הפסוקים הנ"ל מתוך התנ"ך בתרגומו כדי שיהיה את הדברים שהוא מוציא מפיו.

חומרת איסור אכילת חמץ באסרו חג שחל בשבת ונימוקו

בכל שנה שיחול פסח בערב שבת, יחול יום טוב שני בחוץ לארץ בשבת. בשבת זו קוראים פרשת שמעני לפי סדר הפרשיות. הנה אצלנו שאין לנו יום טוב שני, כיון ששבת הוא "אסרו חג" של פסח – קוראים פרשה זו כסדרה. יש אנשים שהיה להם בביתם חמץ, לדוגמא – בירה, וכבר הוצרכו שהיה רב אחד שהיה מקפיד מאוד: אפילו שלא לומר את המילה "חמץ" בפסח, ואם היה צורך – מיהא אומר: "חמירא דאיכא ברשותי", והיה טוען, הרי כתוב "ונשלמה פרים שפתינו" ואיך אוציא מפי את המילה "חמץ"? אבל אנחנו רגילים להוציא מפיו את המילה חמץ. ואם לאדם יש בירה או חמץ והניח את זה קודם הפסח במחסן שלו, צריך לדעת שכשאדם מניח שליח את הרב למכור את החמץ, הוא לא עשה אותו שליח "לצחוק" עם הגוי בלבד או שרק אומר לו שהוא מוכר לו את החמץ אבל לא מוכר לו את החמץ באמת, אלא עשה אותו שליח למכור ממנו את החמץ במכירה גמורה ושלמה. ואם יש לאדם חמץ בביתו, או לדוגמא בעל מכולת שמוכר את כל החמץ שבחנותו לגוי, לא יאמר שעשה את זה רק "פורמאלי" רק כדי להחזיק בתעודה שהמקום שלו "כשר" אבל אינו מתכוון באמת למכור, והוא יודע ואומר בלבו שגוי לא יכנס לחנות לקחת את החמץ שלו – אם ככה, אדם זה עבר על איסור חמץ בפסח! ואף על פי שחתם "עשרים" חתימות לרב, לא הועיל ולא עשה ולא כלום. ואדם צריך לדעת שכשהוא מוכר את החמץ, הרי שהמכירה היא מוחלטת, וכשממנים את הרבנים למכור את החמץ, הרי שהרבנים עושים למען משלחיהם מכירה מוחלטת וגמורה. ואם ימצא רב

ויהי נועם במוצאי שבת

אנחנו רגילים בכל מוצאי שבת שיש בו יום טוב או שאין בו יום טוב – לומר את הנוסח של "ויהי נועם" וכו', ואין בזה נפקא מינה השנה.

לימוד ליל שביעי של פסח וקריאת שירת הים

בליל שביעי של פסח – יש מנהג שיושבים כל הלילה ולומדים סדר לימוד מיוחד, ובו קטעי זוהר ועוד. ויש שבתחילת הלילה קוראים את שירת הים. ויש (כמו בתל אביב ובשאר מקומות) וקוראים שם את שירת הים על שפת הים. הנה, אם זה לפני חצות לילה – לא אכפת לנו ויכולים לקרוא, אבל הרי כתוב: "ויהי באשמורת הבוקר" שאז היתה קריעת הים, ולא כתוב שזה היה קודם חצות לילה! על כן הטוב ביותר, שאם אדם להיות ער כל הלילה תבוא עליו ברכה, ואם לא, יקום באשמורת הבוקר בשביעי של פסח, ויקרא את השירות ויקרא "אז ישיר משה" וזה דבר חשוב מאוד. ואם אינו יכול – אין בזה חיוב, אלא זה רק "מהיות טוב".

דיני וידוי מעשרות ופרטי קריאתה

יש לנו השנה [ביעור מעשרות וגם דיני] וידוי מעשרות. מקור הדין כתוב בתורה (דברים כ"ו, י"ב-ט"ז): "כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר לתום ולא למנה ואכלו בשעריך ושבועי, עד כאן התורה מצוה על ביעור מעשרות על ידי שנותנים להם את המעשרות. אחרי כן התורה מצוה על וידוי המעשרות: "ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר לתום ולא למנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי. לא אכלתי באיני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי ממנו למת שמעתי בקול ה' אלקי עשיתי ככל אשר צויתני. השקיפה ממעון קדשך מן השמים ובך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש". ולדעת הרמב"ם יש גם בימינו חיוב אמירת וידוי מעשרות, והראב"ד חולק עליו בגלל שכתוב "ואמרת לפני ה' אלקיך" וזה אינו אלא כשביט המקדש היה קיים ולא בביתך או בכל מקום שאתה רוצה. ועוד, אמירה זו אינה אלא כשהיה מקדש, אבל בימינו כולנו טמאי מתים, ואפילו יאמר אדם שמעולם לא נגע במת, הרי אם אדם אחר מעולם נגע פעם בחייו במת ונגע באותו אדם שמצהיר שמעולם לא נגע במת – הרי עשה אותו טמא מת, ואם נוגעים אחרי כן בפרי – הפרי טמא, ואיך, אם כן, אומרים "לא אכלתי ממנו בטמא"? על כן נחלקו בדבר הזה הרמב"ם והראב"ד, שלדעת הרמב"ם יכול להתוודות ולדעת הראב"ד אין להתוודות שכן אין בית המקדש קיים וכתוב "לפני ה' אלקיך" דוקא, וכשאין בית המקדש אין אפשרות להתוודות.

והיה הגאון האדר"ת בירושלים שהתקין ללכת לכותל המערבי ושם יוציא ספר תורה ויקראו את הפסוקים הללו של וידוי המעשרות בספר תורה בפרשת כי תבוא פרק כ"ו מפסוק י"ב ועד פסוק ט"ו ועד בכלל. ויש אומרים שאין להוציא ספר תורה בגלל זה, אבל לכל היותר יקראו שהוא שאת הפסוקים הללו. ובשולחן ערוך כתוב, שביום אחרון של פסח שחושש ביעור של פסח, לאחר מנחה, מתוודים. ויש לבאר, שלא דוקא "לאחר מנחה" משום שיש אנשים שבאים לבית הכנסת למנחה בערב שבת קצת מאוחר, ועד שמתפללים מנחה כבר שוקעת החמה, ואז אומרים קבלת שבת ואז יש אומרים שיר השירים ומתי יאמרו את הוידוי הזה? על כן, אם קבעו להתפלל מוקדם ויש זמן לומר את הפסוקים הללו אחרי מנחה מה טוב. ואם חוששים שמא יתאחרו בתפילה ולא יוכלו לומר את הפסוקים הללו עד מנחה – יש לומר פסוקים אלו קודם מנחה. אלא, שכשקוראים את הפסוקים הללו, יאמר כל אדם בליבו (ולא חייבים לומר בפה): "רבונו של עולם, אם אני חייב להתוודות – הנה אני מתוודה, ואם אני לא חייב – אני כמו כל קורא בתורה".

וזה כמו שכתב מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי שיש בו יום טוב או שאין בו יום טוב – לומר את הנוסח של "ויהי נועם" וכו', ואין בזה נפקא מינה השנה.

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שמיני - תשנ"ח - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

אסור. וזאת, למרות שכבר נמצאים בשמחת תורה ונגמר חג הסוכות. ובשלמא אם הסוכה היתה בנויה והוא מוציא ממנה ביום טוב, הרי שהוא הורס ביום טוב ואסור, אבל אם הסוכה לא בנויה ונפלה כבר – איזה איסור יש בזה? כמו כן, מדוע אסור לאכול מהרימון? אומרת על זה הגמרא, שאם אדם היה ביום הושענא רבה רעב ולא אכל ולא יכול לרקוד בשמחת תורה ולא מרגיש טוב אם לא יאכל – והגיע זמן בין השמשות שקודם החג ועדיין חייב לאכול בסוכה – כיון שבבין השמשות היה בסוכה וראוי לאכול בה, כיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא וכל היום כולו נקרא מוקצה. אותו הדין בחמץ. איזה יהודי בעל שכל שאשתו עבדה כבר מט"ו בשבט לנקות את הבית שלא יהיה פירור של חמץ בביתו, והוא עבד וטרח ועזר לאשתו גם כן, וניקה את הבית ועשה בדיקת וביעור חמץ, ומכר את כל החמץ שיש לו ברשותו והניח אותו במחסן – באמצעות הרבנות לגוי – האם יעלה על הדעת שיקח את הבירה הזאת בבין השמשות של ערב שביעי של פסח? הרי יעבור על איסור "בל יראה ובל ימצא" שכן בין השמשות זה ספק יום ספק לילה, ספק יום טוב של שביעי של פסח וספק לא – על כן בודאי שלא יקח! ואם כך הוא, גם בזה יש את הכלל של "מיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכולי יומא". ומכ

יון שכן, אסור לו לנגוע בחמץ הזה למשך כל אותה השבת עד למוצאי שבת. ואם יש לאדם חשק דוקא לאכול חמץ, בשלמא אם מקפיד שלא לאכול שרויה – יאכל בשבת שרויה שכן אצלו זה חמץ היה. כמו כן, אם הקפיד לאכול מצה שמורה כל מי החג – יאכל בשבת מצה רגילה. ומי שלא רגיל לאכול סוכר – ילך למקום שרגילים לאכול סוכר ויקח מהם סוכר. ובדבר זה צריכים מאוד להזהר, מכיון שיש אנשים כל כך להוטים אחרי החמץ במוצאי החג, ולפעמים אפילו ביום טוב, מרוב שלהוטים רוצים להכין מופלטה בשביל להגיד "תרבו ותסיעדו" במימונה, שידעו שביום טוב אסור להכין לצורך מוצאי שבת אפילו דבר שאינו חמץ!! העירוב תבשילין אינו מועיל אלא לתבשילים ומלאכות שהם לצורך שבת בלבד, ואם רוצה להכין למשל ריבה או אפילו הכנת תמרים כגון לחתוך אותם ולהכניס בפנים שקדים לצורך מוצאי שבת – גם זה אסור להכין מיום טוב למוצאי שבת; קל וחומר בן בנו של קל וחומר דבר שהוא לא כשר ביום טוב ולהכין אותו לצורך מוצאי שבת למימונה.

הקב"ה השאיר את פרעה שיפרסם את ניסי מצרים וקריעת ים סוף

עיקר העיקרים – מה שאנחנו רגילים ביום שביעי של פסח, ויש בו הערכה ומעלה וחשיבות: הנה כתוב: "ויט משה את ידו על הים, וישב הים לפנות בוקר לאיתנו ומצרים נסים לקראתנו". ויש לשאול, מה זה "נסים" שהוא מלשון בורחים – ו"לקראתנו" זה אליו, היה צריך להיות כתוב "נסים ממנו"! ועוד כתוב, "וינער ה' את מצרים בתוך הים, ויכסו המים את הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר מהם עד אחד". ובמדרש כתוב שפרעה עצמו נשאר. אמר לו הקב"ה "בעבור זאת העמדתך, בעבור הראותך את כחי" ו"למען תספר את שמי בכל הארץ". אני השארתי אותך בחיים כדי לפרסם בכל העולם כולו שאתה אהבתי ונפלאתי. למה? אז לא היתה תקשורת עם טלוויזיה וציילומים ומי יגיד בלל שקרע הים? מי יפרסם שהיו עשר מכות לפרעה? יבואו ויכחישו ויכתבו בעיתונים שלהם כבר שהכל שקר והכל היה דמיון של החרדים ודמיון של הדתיים... מה עשה הקב"ה? השאיר את פרעה שהיה ראש האפיקורסים וכל העולם ידע את זה שהוא רשע ושהוא כופר בקב"ה. בה פרעה בעצמו שהוא הכופר הגדול ואומר לכל העולם, אתם יודעים?

הקב"ה קרע את הים, ונקרע הים לייב חלקים. ויתמהו על דבריו ויאמרו לו וכי אתה פרעה הכופר הגדול אומר שהקב"ה קרע את הים? אנחנו אומרים שהפלשתים שנמצאים באדום ראו קריעת הים שכן כל מימות שבעולם נבקעו, והמים שבכוסות השתיה שלהם נבקעו, וחבניות וכן כל המים שבעולם, וכולם אמרו שזה וירוס מסוים שנוף בכל העולם עד שנעשתה מחלה וכל המים שבעולם נבקעו. וכי אתה אומר שהקב"ה קרע את זה? והוא יצחק ויאמר להם: "אני ראיתי!!". וכן במכת דם, צפרדע, ערוב, מכת בכורות, יאמר להם שהוא בדמו חזה את כל המכות הללו שהגיעו על ארץ

אחד או אדם שאחר כך מפקיע את המכירה או שחוזרים וקונים את זה מהגוי – ידע לו אותו רב או אותו אדם שתלוי בצווארם איסור של כל היהודים שנמצא חמץ מרשותם מערב פסח ועד מוצאי פסח – ועד מוצאי שבת השנה! מה זה שעושים הפקעה? מה זה שחוזרים בהם?! ואם אדם מפקיע את המכירה זה אומר שהמכירה כלל לא חלה, ואם לא היתה מכירה נמצא שהיה לאדם זה חמץ בביתו למשך חג הפסח! על כן, צריכים במוצאי שבת להזמין את הגוי ולומר לו שמכרו לו בערב פסח את החמץ, והגוי שילם לשם כך דמי קדימה, ועשו הסכם שבמוצאי שבת הוא יוכל להשלים את כל הסכום – והנה אם ברצונו להשלים את כל הסכום, הרשות בידו ויוכל להשלים את הסכום, אבל אם הוא רוצה למכור את החמץ בתמורת החוב שהוא חייב – הרשות בידו וקונים ממנו את החמץ בחזרה.

אחרת – כל מכירת החמץ הופכת ל"ערמה" וכאילו "עשו משחקים" ועוד, איזה רב יביא גוי לביתו בליל שבת ויעשה אתו קניינים, הרי בשבת לא עושים קניינים! ומכיון שכן, הקניין שקונים בחזרה את החמץ מהגוי לא תחול אלא במוצאי שבת אחרי חצי שעה או שעה מצאת השבת שאז מזמינים את הגוי וקונים ממנו את החמץ בחזרה. ועל כן, עד שעה אחרי צאת שבת אסור בשום אופן להשתמש בשום חמץ כלל ועיקר, שאז הרבנות חוזרת וקונה את כל החמץ מהגוי. ויש מי שאומר, שאם גוי, ביום שבת – פעם היו הגויים לא רק בחו"ל אלא אפי' בירושלים וזכורני שכן היה בזמן שהיינו גרים בעיר העתיקה, שבמוצאי שביעי של פסח כל גוי היה מביא חמץ שמותר לאכול מהגויים, והיו מביאים את זה ליהודים שיאכלו ממנו, כמחווה על כך שכבר שבוע לא אכלו שום חמץ. הנה אם גוי יביא ביום שבת רגילה כל השנה דבר מאפה כגון פת עכו"מ שנהוג לאכול בחו"ל, ומאפה זה אפה ביום שבת הגוי לעצמו – יש מי שאומר שהרי יש דין שאם גוי הדליק את החשמל לצורך עצמו כגון שהיה חושך בבית והוא הדליק את החשמל כדי לקרוא עיתון – מותר ליהודי להביא גמרא וללמוד לאור החשמל הזה שהגוי הדליק לצורך עצמו ולא לצורך הישראל.

למה? כי הגוי הדליק לצורך עצמו ולא לצורך הישראל. אבל באוכל – אם הגוי הביא אוכל ליהודי ביום שבת, אפילו אם במקור הכין את זה לעצמו ולא לצורך היהודי – מחמירים יותר. ולא רק זה, אלא אפילו אם יש על אוכל זה רק ספק אם היה נולד – גם כן מחמירים בו יותר. והדוגמא של הספק היא, שאם הביא פירות ביום שבת, ואינו יודע אם נקטפו ביום שבת או אתמול – אסור לאכול מפירות אלו על הספק. ואם יאמר הגוי שקטף את זה לצורך עצמו גם כן אסור עד מוצאי שבת (אלא שנחלקו אם באופן זה צריכים להמתין "בכדי שיעשו" או לא). ואם כך בכל השנה כולה שאם גוי הביא ליהודי דבר מאפה ששפה לעצמו אסור ליהודי – כל שכן בשבת זו שאם הגוי יביא דבר שיש בו איסור או ספק איסור ליהודי כגון פירות שנקטפו וכדו', שאסור לאכול ממנו. ועוד יותר חמור כל שכן וקל וחומר בן בנו של קל וחומר אם הגוי יביא בשבת זו שהיא אסור חג של חג פסח – דבר מאפה שהוא חמץ, ליהודי – שאסור לאכול ממנו. ועוד יותר חמור בן בנו של אלף קל וחומר – אם אדם מכר את החמץ שלו, וכגון שהיה לו בירה אצלו במחסן, ומכר את כל החמץ שלו באמצעות הרבנות לגוי, הנה אם יאמרו לו שכיון שכבר נגמר איסור חמץ – יכול הוא לקחת את החמץ, ואפילו אם לא שילם לגוי, לכל היותר הרי הוא גנב מהגוי; אני רוצה לראות איזה אדם מכובד יסכים שביום ראשון יאמרו ויכתבו עליו בכל אמצעי המדיה (בטלביזיה ובעיתונים) שהוא "גנב"... ואפילו אם באותיות קטנות יפרשו שהכוונה שהוא לקח מהמחסן את החמץ שהיה שייך עדיין לגוי עד מוצאי שבת... מה יעזור לו מה שכתוב למטה באותיות קטנות! הרי אף אחד לא יסכים להיות גנב. זה דבר אחד.

דבר שני, הנה הגמרא אומרת שאם יש לאדם אתרוג ביום הושענא רבה, ורוצה לאכול מהאתרוג ביום שמחת תורה – מותר. ואם יש לאדם רימונים שקשים בהם את סוכתו וביום שמחת תורה שאין לנו סוכה בארץ ישראל, ורוצה לאכול מהם בשמחת תורה; או שביום שמחת תורה היה באחד בימי השבוע וסוכתו נפלה, ורוצה לקחת חתיכת קיסם לחצות בו את שיניו, או שרוצה לקחת משהו מהסוכה לשימוש כל שהוא כגון סיכה וכדומה –

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שְׁמִינִי - תַּשְׁנִ"ח - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

שבאה התורה ואמרה: "רבונו של עולם, הרי עם ישראל עתידים לקבל את התורה בעוד 42 יום (עם עוד שבעה ימים) ביום חג השבועות עתידים לקבל את התורה, ובזכות התורה שהם עתידים לקבל תמחול לעם ישראל! וזהו "המים להם" ואין מים אלא תורה, עמדו להם כחומה והגינו עליהם, וכך עברו ישראל בתוך הים ביבשה ללא שום קטרגים.

מדוע מנע הקב"ה מהמלאכים לומר שירה?

והנה עומדים המלאכים ורוצים להגיד שירה, עד שאמר להם הקב"ה וכי מעשי ידיי טובעים בים ואתם אומרים שירה?! והפשוט, כידוע, שגם אצל הגויים ובנייהם הקב"ה לא שמח כשהם מתים, ובדאי שהרצוי ביותר הוא שהגויים לא יתרגו בכלל יהודים, אבל בודאי אין מה לשמוח, ומה פתאום אתם אומרים שירה?! פתאום באים עם ישראל ומתחילים לשיר שירה והתחילו לומר: "אז ישיר משה", או אז התפלאו מאוד המלאכים ופנו להקב"ה ואמרו לו רבונו של עולם, אנחנו רצינו לומר שירה ואתה לא הסכמת, ואילו עכשו בשעה שעם ישראל אומרים שירה אתה מסכים להם?! אומרים המפרשים שהשירה שאמרו עם ישראל היתה אחרי שעברו את הים ולא בשעה שהיו בתוך הים ביבשה ולכן לא היה זה שמחה לאידם של המצרים תוך כדי שהם מתים וטובעים בים. ויש אומרים פירוש אחר, שידוע שיש פיוט שאומרים האשכנזים שאומרים בו "ויהי בחצי הלילה", וגם אצל אחינו יוצאי מרוקו יש להם תרגום על ההפטרה של "עוד היום בנוב" שכולו מספר על מלחמת סנחריב ועל הניסים שנעשו לאבותינו בזמן חזקיה המלך. ומה היה שם?

אומרים חז"ל כד: "חובל עול מפני שמן" – חובל עולו של סנחריב מפני שמנו של חזקיה. הנה בא סנחריב והביא אתו את רבשקה שונא ישראל למרות שהיה יהודי, ואומר לו למפקדי הצבא האחרים מה אתם בכלל שומעים לחזקיה, תשמעו לסנחריב, הרי כל החיילים שלנו הם מאה שמונים אלף ראשי פלוגות וראשי גייסות (מה שאומר שהיו שם מליוני חיילים!!) ואם כל אחד יטול בידו חופן אחד של עפר ויזרוק על ירושלים, יעשה אותה תל חרבות ותל עפר! וכי אתם תלחמו נגד סנחריב! תכנעו!! חזקיה היה יושן במיטה שלו ואמר: "רבונו של עולם, דוד עבדך אמר ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם", אבל אני לא יודע לרדוף ואני יודע להלחם, אבל אני רוצה לישון במיטה שלי ואתה תעשה בשבילנו ניסים ונפלאות". ופלא הדבר הזה, וכי הוא כל כך מפונק?! הלך ופתח את דלתות ההיכל ואמר: רבונו של עולם, תשמע מה שסנחריב אומר, הנה הוא מבזה את אלוקי ישראל, הנה ככל האליקים ח"ו כד ה' אלקי ישראל עפ"ל, ועמד חזקיה והתפלל על כך להקב"ה. אמרו הרשעים: "חובל עול מפני שמן". ונבאר את הדברים במשל, בא שר האוצר לחזקיה המלך ומביא לו – לא באפריל או בינואר כמו שעושים כולם – אל בניסן ראש חודשים, ובא בראש חודש ניסן ומביא לפניו את תקציב המדינה.

והנה הוא מפרט לו, שלצבא התקציב הוא של כמה מיליארדים, לאוניברסיטאות כמה מיליארדים, ולמטה בשורה התחתונה מראה לו שלשיבות הוקצו בקושי מיליון אחד בשביל כל הישיבות כולם, וכן לתלמודי תורה הקציע מעט מזער, לדוגמא 5,000 דולר בלבד (היום מותר להגיד "דולרים")... אומר חזקיה המלך, וכי זה כל התקציב שהוקצע לישיבות, והרי לאוניברסיטאות הוקצעו מיליארדים!! והוא אומר לו, אדוני הרי זה אוניברסיטאות ויצאו משם בעלי מדים, חיילים וקצינים, אבל מהישיבות מהם יצא ומה יש לנו מהם בכלל?! בשומעו כך, לקח חזקיה המלך עט אדום (אני מספר כמו ששמעתי מפיו של מו"ר ראש הישיבה הרב יהודה צדקה עליו השלום), ומעביר את התקציב של האוניברסיטאות לישיבות, וכך הוא מסמן חץ מהכיתוב על התקציב שנכתב על אוניברסיטאות ומעביר אותו על הכיתוב של הישיבות. וכך גם מעביר את התקציב שנכתב לצורכי הצבא ומעביר חלק ניכר ממנו לתלמודי התורה. הרמטכ"ל ושר הבטחון שנוכחו שם קצצו והתרגעו וצעקו: אדוני המלך!! האם אתה מודע למה שאתה עושה לנו!! אתה מכניס הכל לישיבות ולבני תורה, מה יישאר לנו, לצבא ולשמור על המדינה!! וחזקיהו המלך עונה להם: ה' שומר על ישראל (מה יעשו...). הוסיף חזקיהו המלך ואמר להם: תקנו בכסף הזה חשמל

מצרים ועל פרעה. כך שאם יאמר רב שהיו מכות והיתה קריעת ים סוף, יבטלו את דבריו ויאמרו שהוא רב והוא דתי ולומד תורה, אבל כשפרעה אומר את הדברים למרות כפירתו המפורסמת – בודאי שיהיה נאמן ביותר. וזהו שאומר הקב"ה "בעבור זאת העמדתך ולמען תספר שמי בכל הארץ" – כדי שיפרסם בכל העולם שהקב"ה עשה את כל מה שעבר עליהם ויראו כל העולם את גדלותו יתברך שמו ויתעלה.

נערמו מים – חכימו מים

על הפסוק: "והמים להם חומה בימינם ובשמאלם" הזכרנו כמה פעמים בשם הזהר הקדוש שכותב שהמים רצו לבלוע את עם ישראל, והמקטרגים בשמים אמרו: רבונו של עולם מדוע אתה עושה כאלה ניסים ונפלאות לעם ישראל ולמה אתה קורע להם את הים והמצרים יטבעו בו – והרי אלו ואלו עובדי עבודה זרה! ואחד הפסוקים שאנו אומרים בשירת הים הוא (שמות ט"ו, ח'): "וברוב גאונך תהרוס קמין וברוח אפיך נערמו מים". ואומר בתרגום אונקלוס: "ובמימר פומך **חכימו מים**", ולכאורה "נערמו" הוא מלשון עֲקְמָה גבוהה, ואילו באונקלוס תרגם שהוא מלשון "עֲקָמָה". והביאור הוא, שהמים אמרו: רבונו של עולם, הרי פרעה ולבעם אמרו שרוצים להתחכם על הקב"ה שבר נשבע שלא יביא מבול לעולם, והם יכולים לזרוק את כל ילדי ישראל לים שכן הקב"ה מכה מדה כנגד מידה וכבר לא יביא מבול לעולם.

אמר הקב"ה, אתם חושבים להתחכם אתי?! יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו! אתם חושבים להתחכם ולצחוק לקב"ה יתברך שמו ויתעלה, ופרעה גוזר "לכל עמו לאמר כל הבן הילוד", והנה אמרו כל האצטגנינים לפרעה שראו בכוכבים שנוולד מושעם של ישראל, ואמר להם פרעה האם הוא יהודי או מצרי? שמה יש בתוך המצרים מרגל אחד שיעזור לעם ישראל? הם מסתכלים ואומרים שהם לא רואים דבר ברור, כיון שהפנים שלו יהודיים ויש לו זקן ויש לו ציצית, אבל הוא לובש בגד מצרי, ולא סתם בגד אלא בגד של מלכות, בגד שמתאים למלך מצרים, כך שלא יודעים בבירור להחליט אם הוא יהודי או מצרי, וכבר מצאנו שכתוב שאמרו בנות יתרו אליו: "איש מצרי הצילנו מיד הרועים", שראו עליו שהוא אמנם לבוש בבגדי מצריים ובחיד עם זה היה לו ציצית והיה נראה יהודי.

לא ידע פרעה מה לעשות, עד שאמר לו בלעם שישמע לעצתו, וכל ילד שנוולד באותו לילה, בין אם הוא יהודי ובין אם הוא מצרי – שיחמיר בכל החומרות ויזרוק את כל היהודים לים, וכך כתוב שיאמר לכל עמו לאמר כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, וכך יושב בשמים ישחק, ה' ילעג למו – הנה אתה, פרעה, רוצה להרוג את כולם כדי שלא יוולד מושעם של ישראל, ומושעם של ישראל יגדל על ברכי פרעה!! ויאכל מפתו וישתה מכוס התה שלו כמו נכד שלו ממש! וכי אתה רוצה להתחכם?! באו המים ואמרו רבונו של עולם, הרי מצרים ובלעם ופרעה אמרו שאתה לא תביא מבול לעולם ובגלל זה הרשו לעצמם לזרוק את כל הילדים לים, ואנחנו לא יכולים לסבול שיהיו טובעים בים ובפרט אם הוא ילד קטן וטובע בים על עול עוול בכפף!! והנה אותם המצרים שעשו את העול הזה עשו את הדבר הזה, תן לנו את האפשרות להטביע אותם!! והנה, המצרים רואים שהים נקרע והתחילו לנוס ולסגת לאחוריהם, ועדיין האמינו בקריעת ים סוף, עד שבא פרעה ואמר להם: "לי יאורי ואני עשיתיני" – אל תחששו כי אני עשיתי את קריעת ים סוף! אני עשיתי שיעברו בתוך הים, והמצרים האמינו לו מצד אחד אבל עדיין היו להם אי אלו ספקות – מה עשו המים? "חכימו מים", שבאו לקראתם וכביכול "כיבדו אותם" והזמינו אותם להכנס אליהם לתוך הים ביבשה, וכך באו הם לקראת הים, ואז הים נסגר עליהם וטבעו כולם בתוך הים. וזו היתה מידה כנגד מידה. וזהו: "יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו".

והמים להם חומה – אין מים אלא תורה

דבר שני – על הפסוק: "והמים להם חומה" כתוב בזהר הקדוש שהקטרג היה גדול על עם ישראל שגם בליל קריעת ים סוף, ובשעת הקריעה – הרי כתוב: "וימרו על ים בים סוף", והיה לעם ישראל כל מיני חשדות, עד

האדון המצוי שהתעלל בו במצרים ונתן לו כל כך הרבה מכות, והיו רוצים לנקום בהם ו"לרסק" אותם. אמר להם משה רבנו אל נא תרעו שכן הוא צריך להקבר. התחילו לצעוק לעברו, וכי לקבור רשעים אדמה אותם אומר!! הרי הרגו בילדיהם ונתנו להם מכות נאמנות והנה יש חלמות לנקום בהם!! אל על פי כן משה רבנו אמר להם אל נא לנקום בהם כי הם צריכים להקבר – "תבלעמו ארץ". וזאת, משום שפעם אחת אמרו על עם ישראל מילה אחת בלבד טובה וקיבלו אותם להתגורר במצרים – הכירו להם טובה ואמר "תבלעמו ארץ", ואפילו שהוא מת – אסור לך להשחית אותו, הקב"ה הוא "א-ל נקמות" ויודע להתנקם אבל אתה לא! והמשיכו להתווכח אתו שהמצרים היו רשעים ורעים אותם מאוד, ולמרות הכל לא קיבל משה רבנו את טענותיהם ולא הניח להם לנקום בהם כרצונם.

אשר עשה ה' במצרים

עוד כתוב: "וַיִּקְרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם". ויש לשאול מדוע כתוב בְּמִצְרַיִם, היה צריך להיות כתוב בְּמִצְרַיִם? אלא, כשם שהכיר ביד הגדולה במוחש בראותם את המצרים שקיבלו את עונשים על הים, כך ראו והבינו את ידו הגדולה והנשואה של הקב"ה שנתן להם את עונשים על כל אשר עשו להם בביתו במצרים.

וייראו האם את ה' – מדוע רק אז פחדו?

עוד אומרים בשירת הים: "וַיִּירָאוּ הַיָּם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמִשְׁחַ עֲבָדָיו", וייראו הוא לשון יראה ופחד, והתורה מעידה שרק אז נכנס בלבם של עם ישראל פחד מהקדוש ברוך הוא. ולכאורה, מדוע לא פחדו כבר בראותם את המכות במצרים, וכי במכת בכורות לא פחדו?! וכי במכת צפרדע, במכת כינים, במכת ערוב – בכל המכות כולם לא פחדו?! אלא הפשט שהם אמנם פחדו, אבל לא היה זה פחד אימתני ושושני אלא פחד בעלמא, אבל כאן היה זה יראה ופחד כזה שהביאו אותם ל-"וַיֹּאמְרוּ בְּה' וּבְמִשְׁחַ עֲבָדָיו", שהיא אמונה שלמה בהקב"ה.

במתן תורה כתוב (שם, י"ט, ט') שאומר לו הקב"ה למשה רבנו שעתה שקיבלו עם ישראל את התורה יתחילו להאמין בו, כמו שכתוב: "וַיֵּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנִי בְּךָ אֵלֶיךָ דֹּבֵר הָעֵנּוּ בְּעֵצְבוֹ שִׁמְעוּ הָעַם בְּדַבְרֵי עַמְּךָ וְגַם כִּי אֶמְאִינִי לְעוֹלָם וְיָנֵד מִשָּׁה אֶת דְּבַר הָעָם אֶל ה'". ולכאורה קשה, והרי כבר כתוב בשרית הים "ויאמינו בה" ובמשה עבדו? ואומר על זה רש"י: "וּגַם בְּךָ יֵאֱמִינוּ לְעוֹלָם – גַּם בְּנִבְיָאִים הַבָּאִים אַחֲרֶיךָ". הנה אנחנו אומרים במשנה באבות (א', א') משה קיבל תורה מסיני ומסרה להיושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים", והביאור בזה שאנחנו מכריזים אומרים שהתורה שלנו אינה שלנו, אנחנו לא מגישים חדשות ואין לנו רשות לנגוע אפילו בקוצו של יו"ד שבתורה, ומה שקיבלנו את התורה איך שמשה רבנו קיים – כך גם אנחנו ממשיכים לקיים. וזהו "משה קיבל תורה מסיני ומסרה... ומסרה... ומסרה... (כלומר, מה שקיבלת בסיני עבר הלאה ומשם המשיך לעבור הלאה לדורות, וכל התורה שבידינו היום היא המשך של תורת משה רבנו.

עד מתן תורה לא היתה אמונה שלמה בקרב עם ישראל

הנה בשביעי של פסח אֵנחנו מביעים אמונה ופשוטה בקב"ה, אמונה שלמה ויראתו. ואף על פי כן, בשביעי של פסח אֵנחנו אומרים: "יום ליבשה" ושאר שירים, אבל אֵנחנו לא אומרים הלל השלם אלא חצי הלל החסר, כי עד מתן תורה היתה חסרה אמונה שלמה ותמימה בקרב עם ישראל.

השמחה האמיתית שלנו – בזמן "היום הזה נהיית לעם"

השמחה שלנו השלמה לא מתבטאת בכך שאנחנו רואים שהאויבים שלנו מתים, אלא השמחה שלנו השלמה היא בכך שניצלנו ממצרים והשמחה שלנו היא במתן תורה שאז נאמר לנו "היום הזה נהיית לעם!" זו השמחה האמיתית בכך שבאותו היום נעשה עם ישראל לעם! ואומר רבנו סעדיה גאון שאין עם ישראל אומה אלא בתורתה – כלומר, כשהתורות, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, מחוברות ביחד, או אז נעשיו לעם.

ושמן שילמדו תורה! לא היתה להם בררה אלא לעשות כמו שהוא ציוו עליהם. והנה כשבא סנחריב אמרו לו שרי הצבא, הרי אתה העברת את התקציב לטובת הישיבות והנה עתה המבחן שכן באו סנחריב עם כל הצבא האדיר שלו ואין לנו תקציב להלחם נגד כל הצבא הזה! לו היית מקצה לאוניברסיטאות והיו לנו בעלי מדעים משכילים ומונסים בצבא והיו לנו קצינים טובים היינו יכולים לצאת למלחמה נגד סנחריב!!

על כן התחיל סנחריב להתפלל ואמר: רבונו של עולם תראה מה הם עומרים עלי! אני עשיתי "חובל עול מפני שמך" – חובל עולו של סנחריב בכלל שאני נתתי לתלמודי תורה, ובדקו ומצאו שלא היה ילד תינוק ותינוקת שלא היו בקיאים זבחים ומנחות וקדשים וטהרות! וכך התפלל וזיקה, שכן להבטח הוא לא יכול, והכל לישון עד שבליל פסח הוא נמצא ישן במיטתו, וזבחי הלילה בא מלאך גבריאל ואמר רבונו של עולם, אני רוצה להתנקם בסנחריב ובכל החיילים שלו שהיו מאה שמונים אלף ראשי גייסות – וכך עמד המלאך גבריאל והביא אתו עוד כמה מלאכים והתחיל לומר איך אני אעשה? אם אשלח בהם אש ואשרור את כולם, יגידו שזה קצר חמלי וכדומה והבאם של סנחריב נשרף... או שיגידו שבאחד האוהלים הדליקו נר ונשרף והתפשטה האש בכל האוהלים במתחם סנחריב... לכן אמר, רבונו של עולם תן לי לנקום בחיילי סנחריב, ואמר לו הקב"ה שיכול לקחת אתו מלאכים וינקמו בהם. עמד והתחיל לומר שירה, וכל המלאכים אחריו, ואותה אש שיצאה מפיות המלאכים נכנסו לפיהם של חיילי סנחריב עד שהבאם נשרף ונאמר שכל הגוף נאשר בשלמותו כדי שלא יתלו את מותם בלד מיני שיבות טכניות, וזה היה הסגוד הגדול שבנצחון של מלחמת סנחריב נגד כל הסיכויים כולם.

בא נבוכדנאצר ורואה שהמלאך גבריאל מסתובב והורג בכל החיילים, אמר לסנחריב לקום ולברוח אתו מהר, וכך ברח ואחר כך הרגו אותו ונבוכדנאצר עמד ומלך אחרייו. וכשהיה מלך זרק את גדולי ישראל חנניה מישאל ועזריה לתוך כבשן האש וראה שם אורבה אנשים והתפלל על כך שכן לא זרקו אלא שלושה ומיהו הרביעי שנמצא שם? והנה התחיל להתבונן בפניו ומייד זיהה אותו ואמר "הדין בר אלהיו". מאיפה נבוכדנאצר הכיר אותו? ואמר להם שהיה זה המלאך גבריאל שבמלחמת סנחריב הרג בכל המחנה כולו. והנה, בקרצות של סוף עמד גבריאל ואמר שהוא יכול לומר שירה ועל ידי כך ישרוף את לבם של כל המצרים. אמר לו הקב"ה מעשי ידיי – להכניע על ישראל – זרקו אותם ליד, וצריך מידה כנגד מידה ואם ימותו באש זה לא יחיה מידה כנגד מידה כי צריך ים דוקא! לכן אתה תעשה את זה אצל סנחריב במקום שיתאים להרוג אותם בצורה כזאת, אבל פה אתה לא יכול לעשות את זה בכוז צורה.

וירא ישראל את מצרים מת – ורצו לנקום בהם אבל משה לא הניח להם

בתחילת שירת הים אנו אומרים (שם י"ד, ל): וַיִּוָּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד מִצְרַיִם וַיִּרְא יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שַׁפַּת הַיָּם". הנה חז"ל מכלים לנו שעושים לכל אדם ואדם ניסים ונפלאות רבים מספור בכל רגע ורגע מימי חייו. ואדם לא יודע אלא יכול לתאר לו כמה ניסים ונפלאות עושים למענו בכל רגע ורגע. לפעמים אדם חוצה כביש, ולפעמים אדם הולך ומתחיל לחשוב כל מיני מחשבות ומסיח דעתו מהדרך שבה הוא הולך ואז טועה בדרכו ומתרחק ומגיע לכביש אחר. לו היה הולך בכביש בדרך שרצה בתחילה ללכת, היה יורד מהכביש ומקבל מכה מרכב חולף שם, ואז או שהיה נפלעץ או שהיה מת. ניסי ניסים!! וזהו שאנו אומרים בכל יום: "ועל ניסיך ונפלאותיך שבעל יום עמנו... בכל עת ובכל שעה". בכל רגע ורגע אדם צריך להודות להקב"ה על הניסים שהוא עושה עמנו. אלא – שאנחנו לא רואים ולא מרגישים באותם ניסים. הנה לא מזמן זרקו עלינו שקאדים והיו שם ניסים ונפלאות רבים מספור שלא נפגע אף אחד, בה בשעה ששקאד אחד נפל על סעודיה ונהרגו ממנו רבים, הנה לנו דוגמא לניסים ונפלאות שהקב"ה עושה עמנו.

ובכל זאת, עדיין לא ראינו את זה בחוש!! על זה אומרים בכל יום בשירת הים: "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים", שכל אחד ראה את

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

שמיני - תשנ"ח - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הפוך אותה שתתאים לתקופת ביאת המשיח! את זה נשאר למשה רבנו, ומשה רבנו שהוא רבן של ישראל יודע איך להסביר לנו את כל השירה הזאת שהוא ירויח אותה ויגיד "סוס ורוכבו רמה בים". ועיקר העיקרים זה מה שאנחנו אומרים בסוף: "מקדש ה' כוננו ידיך" – אנחנו מצפים שתבוא הגאולה מהר, ושבת המקדש ירד מוכן מן השמים, ונזכה כולנו לרואת בבית פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ואני רוצה לברך את כל הקהל הקדוש הזה, השומעים הנוכחים והצופים והמאזינים – יהי רצון שהקב"ה ימלא משאלות לבכם לטובה וירבו ביניכם תורה ויראת שמים – ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם, בכל אשר תפנו תשכילו ותצליחו, ושנזכה אנחנו שנהיה כולנו עם משיח צדקנו בבניין בית המקדש בעגלא ובשמן קריב ואמרו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

www.harav.org

"אז ישיר" - שירת הים לתקופתה ולעתיד לבוא

עוד אומרים בשירת הים (שם, ט"ו, א'): "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשיכה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים". אומר רש"י שלפי מטבע הלשון היה צריך להיות כתוב: "אז שר משה", שכן "אז" הוא בלשון עבר ואילו "ישיר" הוא בלשון עתיד? על זה אומר רש"י שכמו שמושה רבנו שר יחד עם בני ישראל את השירה הזאת בצאתם ממצרים, כך לעתיד לבוא: "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", ולכן לא כתוב בלשון עבר שכן השירה לא היתה חד-פעמית רק בזמן שיצאו ממצרים אלא לעתיד לבוא גם כן ישיר אתנו משה רבנו את השירה הזאת. והנה, אם היה כתוב: "אז ישיר משה את השירה" ותו לא, או כמו שכתוב בתהילים "שירו לה' שיר חדש", היינו מכינים שירה חדשה או הלל חדש ושירים חדשים.

אבל כתוב: "את השירה הזאת" כלומר השירה הזאת דוקא, ואיך אנחנו נגיד "מרכבות פרעה וחילו ירה בים" על ערפאת או על שונאים אחרים של עם ישראל? איך נגיד דברים כאלה? ואיך נאמר "תהומות יכסיומו" של קרינת ים סוף על אומות העולם? איך נגיד "תבלעמו ארץ" שנרצה שהארץ תקבור אותם – איך נגיד? הנה במלחמת גוג ומגוג כתוב שקוברים את הגויים. הנה אדם ישים לב, שכשרצו עם ישראל להתנקם במצרים אמר להם משה רבנו "תבלעמו ארץ" בעבור שקיבלו את יעקב אבינו לגור בארצם! וידוע, שגוג ומגוג בא להלחם עם עם ישראל ולהשמיד אותם, והקב"ה ישלח להם מגפה אחת וכולם ימותו ממנה, ואנחנו רוצים לשרוף אותם, על זה אומר שצריכים לקבור אותם – וכל כך למה? כי הסבא של הסבא של הסבא של הסבא של הלחם – יפת, לקח בגד וכיסה את אביו נח, וזכות המצוה הזאת עומדת לו לדורי דורות עד שבהגיע מלחמת גוג ומגוג הם יזכו לקבורה – כמה חסדיו של הקב"ה שזוכר את כל טובות ומצוות בני האדם לדורי דורות ממש!

גם לנו יש זכויות אבותינו הקדושים ומגיע לנו להזכר לטובה

על כן אנחנו אומרים: רבונו של עולם, אם עם הגויים אתה עושה ככה – כשהמצרים נלחמו אתנו אמרת "תבלעמו ארץ", במלחמת גוג ומגוג כשבאים להלחם נגדנו, תעמוד להם זכותו של יפת שבגינה יזכו לקבורה; אם כך גם לנו היו סבים גדולים אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, אברהם ניצל מכבשן האש, יצחק היה בעקדה, יעקב אבינו היה לו צער גדול בנים, יש לנו אבות גדולים שאנו סומכים עליהם ויש לנו אמהות שרה רבקה רחל ולאה – ולמה בכלל אנחנו צריכים ללכת עד אבותינו, הרי ברוך ה' גם בדור שלנו אנו, יש ברוך ה' בני תורה, יש שומרי תורה ומצוות, יש בובעי עתים לתורה, יש באים להתפלל – יש ברוך ה'!! אם כך, רבונו של עולם, כמו שעשית נסים ונפלאות לאבותינו וכמו שאתה עושה למצרים ולגוג ומגוג, והרי אנחנו בודאי יותר ראויים מהם, אז אנחנו מבקשים רבונו של עולם אנא תעשה עמנו נסים ונפלאות!!

כל העדות כולן מצפים לביאת המשיח בשביעי של פסח

יש דבר מאוד מעניין – הנה אצל אחינו האשכנזים יש "מתנגדים" ויש "חסידים". אצלנו יש "זוהר", ואנחנו הולכים לפי הזוהר, ומה שכתוב בזוהר אנחנו עושים, מה שלפי הקבלה אנחנו נוהגים ועושים. והנה בזוהר כתוב שצריכים לצפות ביום שביעי של פסח לביאת המשיח. אצל ה"חסידים" אומר הבעל שם טוב שעליהם לעשות "סעודת משיח". הגאון מוילנא אומר שבכל יום טוב לא צריכים לעשות סעודה שלישית, ואילו בשביעי של פסח צריכים לעשות סעודה שלישית. אם כך, גם הספרדים, גם המתנגדים וגם החסידים – כולם מצפים לביאת המשיח שיבוא לפחות בשביעי של פסח אם לא היום.

אם כך, רבונו של עולם, אנחנו רוצים לראות ולשמוע את קולו של המשיח, שופרו של המשיח, רוצים לראות את המשיח, יראו עינינו וישמח לבנו במהרה בימינו, "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים", אנחנו רוצים שיתקיים בנו "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון", ואנחנו רוצים לראות את הגאולה עצמה. ואז – איך יעשה משה רבנו עם השירה הזאת? איך הוא

